ચંદ્ર-મણિ.

નાટકના ગાયનો.

'ધી સુરત આર્યવિજય નાટક મંડળીને માટે

રચનાર.

માસ્તર જેઠાલાલ શીવદાસ જામનગરવાલા

સુરત

'ધી રાઈઝીંગ સ્ટાર" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમા ગંગારામ આત્મારામ પંડીને છાપ્યા

સંવત ૧૯૫૧ સને ૧૮૯૫

કીમત ૦-૨-૦

પાત્રોના નામ

કુમારસિંહ — રત્નપુરીનો રાજા

[illegible]વતી — તેની બીજીવારની સ્ત્રી

[illegible] — તેના આગલાઘરની છોકરી

[illegible] — તેનો પ્રધાન

[illegible] — તેનો સેનાપતિ

[illegible] — તેનો નાનો ભાઈ

[illegible] — જસવંતનો મિત્ર

[illegible] — [illegible]સહેન [illegible]ની

[illegible] — એક [illegible] [illegible]

[illegible] — [illegible]નો પુત્ર [illegible]નો [illegible]

[illegible] — એક [illegible]

[illegible] — [illegible] દુર્ગનો રાજકુમાર

[illegible] — [illegible] કોઈના [illegible]

[illegible] } — જોગી[illegible]

[illegible] — [illegible] તેની [illegible]

[illegible] નાગરિકો, રાક્ષસો, સિપાઈઓ, વિદૂષક, [illegible] વિગેરે

નાટકનો ટુંક સાર.

અંક ૧ લો

——

રતનપુરના રાજા કુસુમસિંહના રાણી [illegible] તેઓને કુમુદવતી નામની એક બાળા, તે [illegible] પ્રભુદિની મનન [illegible] હતા તે [illegible] અને [illegible] લાભ [illegible] નહિ [illegible] જેનું નામ [illegible] નક્કી [illegible] પોતાના [illegible] બુદ્ધિના [illegible] સ્થિતિ એ [illegible] અવસ્થામાં આવી ગઇ, [illegible] ત કુસુમસિંહને [illegible] જસવંતસિંહ [illegible] તેથી તેણે પોતાના મિત્ર [illegible] પોતાના જ્યેષ્ઠ [illegible] પણ પોતાના જ્યેષ્ઠ [illegible] પત્ર દ્વારા એ આપવાનો [illegible] નિશ્ચય કર્યો, અને પત્ર [illegible], આ પત્ર કુસુમસિંહને હાથે હાથ નહિ પડતાં [illegible] હાથમાં આવ્યો જે વાંચવાથી તેણીના મનમાં [illegible] વિચાર આવ્યો કારણકે તે પત્રમાં [illegible] એક [illegible] વાળી ખડકી હતી અને ફુલવતીના [illegible] શણગારમાં તો કાંઇ ખામીજ રાખી નહોતી વળી જસવંતસિંહની [illegible] પ્રભાવતીને [illegible] ફુલવતીની માલણ નામે વ્હાલી, ફુલ લઇ આપવા ગઇ હતી, પરંતુ તે ફુલો પ્રભાવતિએ નહિ સ્વિકારતાં ફુલવતી વિષે કેટલાંક એક કુવચનો કહ્યાં અને તેણીને કાઢી મુકી [illegible] વ્હાલીએ આવીને ફુલવતી [illegible] [illegible] જસવંતસિંહ, કે જે [illegible] તેણીના [illegible] [illegible] તેને મારવાની [illegible] કુસુમસિંહને [illegible]

નાંખી તેની કોરા કાગળ ઉપર સહી લીધી, અને તે કાગળમા જસવતસિંહે મહાકાળીને મદીરે જવુ એવો હુકમ લખી, તેને તે કાગળ પહોચાડયો અને પાછળથી તેને મારી નાખવાને છુપી રીતે મારાઓ મોકલ્યા જસવતસિંહે પોતાના શ્રેષ્ઠ મત્રીની સહી જોઈ હુકમ પ્રમાણે મહાકાળીને મદીર ગયો, કુન્દનસિંહના આગના ધરની સ્ત્રી મણિએ, પોતાના લગ્ન જયના સેના પતિ ગુણયુક્તના પુત્ર ચદ્ર સાથેજ નિશ્ચય કર્યો હતો કારણકે તેણી તેના ગુણ ચાતુર્ય, ચલાકી પર મોહીત થઇ હતી આ કારણને લીધે તેમજ પોતે તેની આનકી ગાછે, તે કારણને લીધે, કુવરની તેણીને બહુજ દુખ દેતી હતી દુર્બુદ્ધિપણ કુવ-વરીના પક્ષનો હોવાથી ગમે તેમ અમન ચલાવી પોતાનુ પેટ ભરતો હતો, અને આ કારણોથી નગરીની દુર્દશા થઇ હતી

અંક બીજો

કુલીદસિંહ કચેરી ભરી બેઠેલો છે, પ્રસગોપાત વાતચીત થાય છે એટલામા એક પેહેરેગીરે આવી ખબર આપ્યા કે દાદુભા (જે એક વગીયો હતો અને મુળથી કુલીદસિંહનો શત્રુ હતો અને જેને એક વાર ચદ્રે પકડેલો હતો) બીજી વાર કેદખાનું તોડી નાસી ગયો છે આ વાત સાભળતા કુલીદસિંહે સેનાપતિને કહ્યું "એ દુભાને પકડવા કોણ જશે?" એમ ઠરાવ થયો કે પહેલી વાર પણ તેને ચદ્રેજ પકડયો હતો, અને આ વખત પણ તેને પકડવા ચદ્રનેજ મોકલવા મણિ રાતદિ-વસ ચદ્રની જ ખબર કર્યા કરે છે, તે આ વાત સાભળી ઘણી ચિતાતુર થઇ પરતુ તેની દાસીએ તેણીને ચદ્રની છબી આપી શાંત કરી આવા કરીને મણિનો પ્રેમ ચદ્ર ઉપર દીવસે દીવસે ગાઢ થતો ગયો કુવરીનો વિચાર, મણિના લગ્ન વિજયપુરીના રાજકુમાર પહાડસિહ સાથે, કરવાનો હતો. તેથી તેણીએ મણિને બોલાવીને પુછ્યુ, પરતુ તેણીએ તેમા નાખુશી બતાવી, તેથી તેના મનમા કાંઈ જુદા વિચાર છે એમ કુવરીએ અનુ

ભાન કર્યું અને તે વિચાર શું છે તે જાણવા શારૂ તે (કુનવંતી) તેણીને મ્હેને ગઇ, અને તેણીની પ્રીતીનો ચંદ ઉપર ઘણીજ છે એ વાત જાણી લાવી અને ઘણીજ ફીકરાતુર થઇ, અને ગમે તેમ કરીને પણ ચંદની સાથે તેણીના લગ્ન થાય તો સારૂ નહિ, એવી યુક્તિ શોધવી એવો નિશ્ચય કર્યો પછી કુનીદસિંહને મણિનો પ્યાર ચંદ ઉપર ઘણો છે એ વિગતની હકીકત સઘળી કહી, અને પોતની ઉદાસી મટાડી કુનીદસિંહ પણ તેણીને દીલગીર ન કરવા, ચંદને [illegible] વાનું કહ્યું અને મણિને તેના મામાને ઘેર મોકલી ત્યાંના [illegible] સાથે થાય એવી ગોઠવણ કરવાનું કહ્યું, આથી કુનવંતી ઘણીજ ખુશી થઇ અને પોતાનું મારથ મોટું છે એમ મનમાં સમજવા લાગી પેલા દાદુભા કેદમાંથી નાસી જઇ, જગતમાં પોતે કેદમાંથી છુટ્યો તે સારૂ થયું એ વિચાર કરતો હતો, તેટલામાં, મારાઓ કે જેઓ જસવંતસિંહને મારવા જતા હતા, તઓને તેણે જોયા તે પોતે ત્યાં સંતાઇ રહ્યો અને કુનવંતી અને દુર્બુધિના કહેવાથી તે મારાઓ જસવંતસિંહને મહાકાળીને મંદીર મારવા જતા હતા તે તમતી સઘળી બીના જાણી લીધી. આ વાત જાણી લીધા પછી તેણે (દાદુભાએ) કુનીદસિંહને જઇ આ વાત જાહેર કરવાનું મનમાં ધાર્યું, પરંતુ તે જાહેર કરતાં પોતેજ કદાચ પકડાઇ જાય એ ધાસ્તીથી કુનીદસિંહ પાસે નહિ જતાં ત્યાંના રાજના બારોટ પાસે તે ગયો, અને મારાઓની છુપી ગોઠવણની વાત તેની પાસે જાહેર કરી બારોટે દાદુભાને પોતાના બાગમાં છુપો રાખ્યો જસવંતસિંહના મિત્ર તખતસિંહની સ્ત્રી શ્રીવંતીને આ ખબર બારોટની સ્ત્રી મારફત મળ્યા અને તેણીએ પોતાના પતિ તખતસિંહને આ ખબર કહી; તેથી તખતસિંહ, જસવંતસીંહની સ્ત્રી પ્રભાવતિ પાસે ગયો ત્યાંથી પણ તેને ખાત્રી થઇ કે જસવંતસિંહ પર આવેલી પત્રિકામાં કપટ છે એમ બરાબર સમજી, પ્રભાવતિને ધીરજ આપી, પોતે જસવંતસિંહને મદદે ગયો રસ્તામાં એક જંગલમાં ચંદ કે જે દાદુભાને પકડવા નીકળેલ છે તેને મળ્યો, અને તેને આ સઘળી બીનાથી વાકેફ કર્યો. ચંદ કે દાદુભાને પકડ

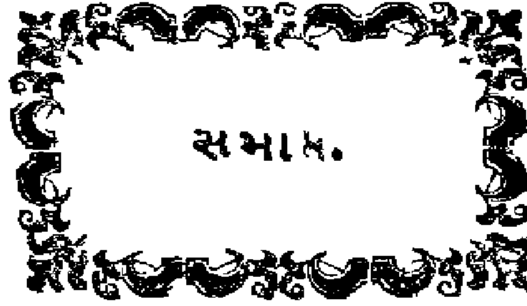
[illegible]ની વાત એક બાજુ મુકી, જમવતસિંહને બચાવવાને માટે [illegible] તે [illegible] કમલસિંહ મહાકાળીને મંદિરે ગ[illegible] છે [illegible] તૈયારીમાં છે, તેટલામાં તખ્ત[illegible] તેને બચાવે છે, અને [illegible] આ માટે [illegible]

અંક ૩ જો.

[illegible] રમે છે, ત્યારે [illegible] તૈયાર થયેલ છે [illegible] તેને આવાને [illegible] પડે [illegible] તેથી [illegible] આ નિર [illegible] જસવતી [illegible] આવવા છે તેથી, મંત્રિને [illegible] જાણી, [illegible] પહાડસિંહને પકડી [illegible] જસવંતસિંહ ભાગ્યો [illegible] ત્યાર બાદ [illegible] પતી [illegible] પર મ[illegible] સવિસ્તર [illegible] કાગળ [illegible] સેનાપતિએ જ[illegible] કુંવરસિંહે આશ્ચર્ય પામી પ્રશ્ન [illegible] કે આશું? જસવંતને મારી નાખવાને કુંવરી તથા દુર્બુદ્ધિનો આ પ્રપંચ? સેનાપતિએ તે બાબતની ખાત્રી માટે તેના હસ્તાક્ષરની સહીની પત્રિકા બતાવી જેથી તે ઘણો પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો અને પોતાનો બધુ જે નિર્દોષી હતો તેના [illegible] [illegible] જોઇ ઘણોજ બેચેન [illegible] [illegible] આની મણિ ઉપર વિજયપુરીના [illegible]

કે જુલમથી શો વિચાર કર્યો હતો તેને લગતી સઘળી વાત જાહેર કરી આથી તે વધારે ગુસ્સે થયો અને કુલવતી ઉ[illegible] ને દુર્ગુણ ઉપર [illegible] થયા પછી તેણે કુલવતીના [illegible] [illegible] અને [illegible] તેણીને [illegible] કરે છે. [illegible] જગતમાં [illegible] થી, ચંદ્ર કે જે [illegible] [illegible], તેની [illegible] [illegible] થઇ છે. [illegible] કુલવતીના [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] અને પોતે [illegible] જગતમાં [illegible] [illegible] અસલ રાજ મે[illegible] [illegible] તેના [illegible] [illegible] અને તેને [illegible] પડે છે તેથી જસવંતસિંહ [illegible] [illegible] હતો પરંતુ કુલી[illegible] [illegible] સિવાય [illegible] તેમ [illegible] તેથી તેઓએ [illegible] કરી આ [illegible] કુલી[illegible]સિંહ, ચંદ્ર, [illegible]સિંહ વીગેરે [illegible] ત્યાંજ આવી ચડે છે, અને જસવંતસિંહને કુલીસિંહ મોટી છુરીથી મારે છે અને મોટાભાઈ પોતાની આ પ્રમાણેની ચાલ માટે પશ્ચાત્તાપ કરે છે. જસવંતસિંહ [illegible] વાત માટે મોટાભાઈને [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પોતાને [illegible] [illegible] એ વાત જાહેર કરે છે. જસ[illegible]વંતસિંહ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] કરે છે, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] પોતાના [illegible]

પરાભ, માટે મારી માગેછે ઍાગલામા પહાડ ફાટેછે અને સઘળા ને દેવીના દર્શણ થાયછે ત્યાથી સહુ રતનપુરીમા આવેછે કુલીદ સિંહ પોતાની પુત્રી મણિને ચંદ્ર સાથે પરણાવાનો દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો અને છેવટ મોટો દરબાર ભરી મણિના લગ્ન ચદ્રની સાથે ખુશી ખુશાલીથી કરેછે, અને ચંદ્રને ઇંદ્રાવતિનુ રાજ્ય આપે છે, તે જગ પ્રેમની પરીક્ષાનો પ્રત્યક્ષ દાખલો થયો. બાકી સર્વે જનો નીતિ પથ એકત્ર થાયછે

ચંદ્ર - મણિ.

અંક પહેલો.

ઉજ્જવલસિંહ— ૧

આહા ઈશાની ગતિછે ન્યારી, મતિ પાર ન પામે કંઈ
મારી—આહા
પ્યારો ભાઈ, મારો ભાઈ, વ્હાલો ભાઈ ફસી ગયો નારી ફંદ,
જે ખરેખર કુચ્છંદ, મન મુજ થાય ભગ, મતિ મુજ
હારી—આહા
થશે શું રાજ્યની સ્થિતિ, ફળી રકાતુરે નથી, સઝીઆ
કેવી છે મતિ, કીરતીઆ જોઈ જતી, દીલ દુભાયછે અતિ,
નથી નથી સુખ રતિ, પ્રજા દેખા દુખી થતી, ઝુરી
ઝુરીને રીબતી,
ઈશ નહિ સ્હાય થાય, કરૂં હવે શું હું હાય સૂઝે નહિ
કંઈ ઉપાય,
પ્રપંચી પ્રધાન થાય, ત્યારેજ પ્રજા રીબાય, બહુ સુખ
વહી જાય,
મુજ થી કેમ ખમાય કાય માય લાગે લાય—ઈશાની

જસવંતસિંહ— ૨

સત્ય ગૃહ્યું નહિ તો વૃથાવતાર, પ્રભુની હરનીશ,
કૃપા તેથીકંગી ખરે નીરધાર—સત્ય
કીરતો ન કીરતીમા દ્રઢ રાખે મન, તેજ નર વીર શૂર
વીર ગણાય,
દીલધારી ત્યજે નહિતો, સુખદ અપાર—સત્ય.

નાહરસિંહ— ૩

જતન યતન કરી [illegible] વાર પૂર્ણ થશે ઈશ કૃપા

થકી–[illegible] [illegible]

ધીરજ ધરવી હરદમ મનમા, ધીરજમાંથી [illegible] થાય

સુખ પામે ને [illegible]

[illegible] સારા દીન [illegible] [illegible] વિચાર–[illegible],

[illegible] ચિન્તા નવ કર [illegible] કરનો [illegible] થશે [illegible] [illegible]

[illegible] કદી પણ [illegible] ચિન્તા [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] હું—

[illegible] જાય તે [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] કરેછે, [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] હું—

[illegible] કામ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] નહિ થાશે,

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] નહિ જાશે.

[illegible] હું—

[illegible] [illegible] છે [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

નહિ [illegible] [illegible] ન્યારા [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] છે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible] [illegible],

[illegible] મનુષ્ય તેથી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] સારી સારી

[illegible] ન્યારી,

[illegible] મહે [illegible] [illegible], [illegible] ભારી, સ્તુતિ કરે

નર નારી,

[illegible] [illegible] વિચારી, ખબર ન પડે જરી–ગફલત.

[illegible] હું— ૭

મિત્રજુદાઈ એક પલ પણ વિષસમ, કદી [illegible] નહિ [illegible]

મિત્રવિણ ક્ષણ ભર—મિત્ર

જશવંતસિંહ પ્રિય મિત્ર જે મારો, છે મુજ મનને અતિશય, પ્યારો

થાયે જરા નહિ મુજથી ન્યારો સુનું સહુ લાગે છે બહુ,—મિત્ર

ગુણ વરણવી ન શકાય કે જેના ભાવ શો છે પ્રાણપર તેના,

હાલ હવે શું થશે હવેના ખબર ન પડે આ ૨—મિત્ર

મણિ—

૯

[illegible] ચીજ છે કેવી [illegible] તમ [illegible] દિનકૂ [illegible]

[illegible] તો નહિ છે જેવું તેવું [illegible],

[illegible] અવરથી, નહિ [illegible],

[illegible]—પ્રેમ

[illegible] ઉરસાઈઓ છે [illegible],

[illegible] થઈ જોડાતા, [illegible]—પ્રેમ

[illegible] નહિ [illegible]

સ્વરૂપ તેનું [illegible] મુજ [illegible]—પ્રેમ

મણિ—

૯

શું [illegible]

[illegible]

[illegible],

રૂપલા—કેશાસિ— જો વિચારો [illegible] વરો આમ વિપરીત

વેણ નહિ કર્દી બનાવાવીએ

મણી—શું કહો રે

નહિ તમો સખો [illegible] પડો આ જીવ જતા પણ એજ વિચાર,

બસ ચદ્રજ, બરે પંકજ,

રૂપલા—કેશાસિ—સત્ય ખરજ. સુણીઆરે મન બહુ

આનંદ સખી નવ [illegible] ઉચ્ચારો

મણી—શુ કહોરે

ચપળા-કોશનો— ૧૦

અરે બઇ મારો સારી જરા બોલો ને વિચારી,
આ નઠારૂં કે દીલધાર્યુંરે, છેક શરમ મુકવા વિચાર્યુંરે,
એ વિરૂધ્ધ કામ થાય, નેત્ર નીર મોએ જાય, કેમ વેણ-
આવડાય, અરરરર હું મ થાય, નહિ તનથી સ્હેવાય—અરે
ખરે ખરેરે, મન બળેરે, દીલ નઠોર કૃત્યથી ડરેરે,
મન થરરર થાય, હારા સહુ ઉડી જાય, જીભ કટકાજ થાય,
વેણુ વદતા તો હાય, કાય મ્હાય ક્હાન થાય—અરે.

મણી— ૧૧

પ્રિયે પ્રાણ ધાર, ખુબીના તારી, ચાતુરી વળી છે સારી-પ્રિયે
ચાર તણી લગની લાગી રહીછે જોયુ જ્યારથી તુજ વદન,
રટોને હરદમ, નામ ચંદ્રનુ, થાઉં ઘણી હુ મગન,
સ્વરૂપ તારૂ, ખરે દીલધરો, વાણીની મધુરતા સારી-પ્રિયે,
આશ્રય તુજનો એક ખરે છે, આ દાસને ખચીત જાણ
જાન મુજ અમથા હુ સમજુ, તુજ વિનાનુ પ્રાણ,
ખતાવી પ્રીત, મારીછે સ્નેહ કટારી, વાણીની મધુરતા
સારી-પ્રિયે.

ચપળા— ૧૨

એ એ જલ્દી જાવું અહિંથી નહિ કર વાર,
સાવચેત રહીને, નહિ રાખી શકા જરા દીલમાંહી મનમા
લગાર—એ એ
શુ રે થશે વિભુ શુ રે થશે નહિ, જાઉં સત્વર બસ
બસ નક્કી એજ વિચાર—એ એ.

કુડીઓ,—રડીઓ }
મ્હાવલો-રધો } ૧૩

હાલો હાલો મારા ભાઈ, દીલમા રાજી રાજી થઈ,
આંતાને પ્રતાપે આપણી અનાબલા ગઈ-હાલો.

મ્હાવલો—લુટ ફાટો કરી કરીને,
રઘડો—ભેગુ કરીએ ધન;
ફુડીઓ—ખાઇ પી નાચી કુદીને,
રડીઓ—રહેવુ સદા મગન,
મ્હાવલો—ચમર બધી જનને પણ,
રઘડો—લુટવુ જ પસંદ;
ફુડીઓ—કોઈ નેમારી ઠાર કરવો,
રડીઓ—ત્યારે પ્રફુલ્લેમન
બધા—હાલો હાલો
મ્હાવલો—કોઇને પકડી, કોઇને ઝકડી, મારૂ લકડીએ મારૂ કામ;
રઘડો—ચુપકીથી જઈ ધીચ ઝાડીમા છાની રીતે લુટી લઉ દામ;
ફુડીઓ—જો કોઇ આબદાને પૂછે, મારી તોડી ફાડી નાખુ એછે મારી હામ;
રડીઓ—તમે બધાછો જુદા જુદા હુ તો મારૂ જુદાજુદાં;
દારૂ પીને થઇ ચુર ચુર, બનુ બહુ ગુલતાન;
મ્હાવલો—બસ,
રઘડો—ચુપ,
ફુડીઓ—થઇ,
રડીઓ—જા;
બધા—હાલો હાલો.

ફુડીઓ—રડીઓ }
મ્હાવલો—રઘડો } ૧૪

ચાલો ચાલો અહિંથી સહુ ચાલો, ભયમારી મોજ બહુ માણો.
વળી બધા તમે તો ચાલો, ભયમારી મોજ બહુ મ્હાલો,
ફુડીઓ—આહા ખુબ [illegible] રાજ, આ રાજ,

રૂડાઓ—મળે માર્ગ માહે કોઇ હાથ, કોઇ હાથ,
મ્હાવલો—તો થાય બધાનુ કાજ, હાકાજ
રઘડો—કોઇને લુટતા નહિ લાજ, નહિ લાજ.
રૂડીઓ—બસ ચુપએજ વિચાર,
રેડીઓ—કરો નહિ વાર,
મ્હાવલો—તમેતો લગાર,
રઘડો—લુટો અપાર,
બધા—લાગેછે વ્હાલો— ભય.
રૂડીઓ—ભય મળેતોજ સુખ થાય, સુખથાય;
રૂડાઓ—ત્યા લગી દીલ દુભાય, દુભાય,
મ્હાવલો—હવે નહિ કોને છોડાયે, છોડાય;
રઘડો—ન મળે હવે શુ ખવાયે, શુ ખવાય;
રૂડીઓ—નહિ નહિ, બોલવુ અહિ,
રૂડીઓ—જઇને કહિ,
મ્હાવલો—શોધવુ તહિ,
રઘડો—ધાક ધરી નહિ,
બધા—સપાટે ચાલો— ભય.
પ્રભાવતિ— ૧૫

પતિ ક્યારે આવશો, દુખ ક્યારે આ જશે.
પ્રિયપ્રાણ તમવિણ પલ નવ જાય;
શુ હશે, શુ થશે, હુ બેઠી એકલી,
હાય પતિ નહિ સાથે, મુજ સ્વામી,
ગુણગામી, નહિખામી, ક્યારે પધારશો—સુખ.
સુખ વૃદ્ધિ પામ્યુ છે, દુખ વાદળ આવ્યુ છે
પ્રાણ તણા ભ્રાત ધાર્યા સ્ત્રીનેછે આધીન;
કષ્ટઆ, મોટુઆ, રૈયતની શુ સ્થિતિ,
ફસી પ્રધાન પ્રપચે, કુલવતી, દોષવતી,
પરપચી, દુખ પુર ફેલાવ્યુ છે— સુખ.

વ્હાલી— ૧૬

લાવી લાવી લાવીરે, ફુલ માળ બનાવી હુ લાવી,
ધરો બાઇ આપ કંઠની અંદર, આવો સુગંધ લગાવીરે- ફુલ
કંચુકી આપણ પ્રીતે બનાવી, જેછે વિકટ ગુથાવીરે - ફુલ
માફ કરો બા કસુર મારો, કુંવર દીધો દરશાવીરે- —ફુલ

પ્રભાવતિ— ૧૭

અહો અલબેલા કેવા વ્હાલા લાગોછો
અહો રસીલા કેવા પ્યારા લાગોછો;
સુંદર સલુણા કામણગારા લાગોછો,
પલ પણ નહિ જવા દઉં દઉં દઉં

જસવતસિંહ—પ્રિય રજા દે તુ હવે મુજને,
પ્રભાવતિ—જવા દઉં પ્રાણ હવે શીદને;
જસવતસિંહ—સમય વીતી જાય;
પ્રભાવતિ—મુજથી ના રહેવાય,
જસવતસિંહ—અરે પ્રિયા મારી,
પ્રભાવતિ—રહી અહિં જારી,
જસવતસિંહ—થા ન દુખીયાની,
પ્રભાવતિ—કહુ વારી વારી,
જસવતસિંહ—હઠીલ આ નારી,
પ્રભાવતિ—છબી તમ ધારી. —પલપણ.

૧૮

ચાંચીઓ—પેહેઆવુ, પછીખાઉં, અંતજાઉં મારાભાઇ,
નાચુ કુદુ. વાહ, વાહ, વાહ.
જે નડારૂ, તે ન ધારૂ, મોજ મારૂ, મારાભાઇ,
નાચુ કુદુ, વાહ, વાહ, વાહ;

ચાંચીઓ—ચુપથાઓ, મારખાઓ, અહિંથી જાઓ.
નહિ બોલુ, પાટુ કુટુ જા, જા. જા;

પાંચો—શાકફેરી, ભુસા જેવી, છે અરેલી, મારાભાઈ, નાખું.
કહુ વાહ, વાહ, વાહ;
પાચો—ફસીયારી કરોબારી, જે નઠારી, નહિ બોલું.
પીહુ કહુ જા, જા, જા

૧૯

જથુ—હાલ હવે હુ સહુથી બનુ શેઠીયો;
એસીસ મારી બાઈડી જોડાજોડ, કરૂ પગ તોડ,
પુરૂ મનના કોડ, હવે મને હામ છે મોટી—હાલ
રેટલા નહિ ને રોજ ખાઇશ હુ લાબશી,
પણ માર મારે મારી બાયડી મને બહુ રાજી થાય સહુ
કોને હુ કહુ, છેવટ તેના પગમા પડુ—હાલ.

પેસ્તનજી— ૨૦

કેવો હુ છેલ છબીલો, હાહાહાહા હોહોહોહો.
બનુ રંગથી હુ રંગીલો
ગયો હુતો પદરેકુ, બાવાજીને મળવાનેકું;
જાડે ધેરેકુ રસીના હાહાહાહા, હોહોહોહો—બનુ
રાત અંધારી થઈ, જવુ અહિ રાત રહી;
કેઈ મળે સાથ શોખીલો,-હાહાહાહા, હોહોહોહો—બનુ

મ્હાવલે—રઘડો
ફુડીઆ—રડીઆ }— ૨૧

લુટો લુટો આસ્યલ બહુ ભારો;
ફરીવાત, મળીસાથ—મારીલાત, ખરેખાત,
લુંટોલીઆ ભલીવાત લાજરાખે દેવીમાત,
સહુ કહોજોડી હાથ, તકઆવી મળીછે આ સારી-લુટો
કર્યોછાયુ આ વિચાર, વાર કરો નહિ લગાર,
મારીમાર, કરોપાર આવો જોઈને શિકાર,
પડયો આણી આવાજ, ધન હુતો અપાર, આ ભાઈ;
સહુ દીલધારી-લુટો

પાંચો — પાંચી }
પેસ્તનજી — નથુ } -- ૨૨

છોડો છોડો આ ભાઈઓ તમે કામ;
તમે કામ, આવુ કામ, શીદ નામ, કરોકામ-છોડો
પોજવા અમોને મારૂ કરીને, રકને ન પીડો આમ,
કરી છુટકામ, કહીએ રાખી હૈયે હામહામ-છોડો
રૂડીઓ—બહુ ખીરધરી મનમાંહે, લઈઅલીલાથ, ક । હાઠાર જ આજે,
દહીઓ—આનદ વધારી સંગમળી લુટીધન કરીશુ ૨ ગજ આજે,
વ્હાવલો—હર્ષથકી ઉત્કર્ષ કરી રમશુ, જમશુ, ભમશું સહુ આજે,
દઘડો—સુરબની બહુપુર નીશામા જઇશુ દેવી પાસે આજે;
પાંચો – પાચી }
પેસ્તનજી-નથુ } — છોડો

૨૩

કૂંવરતી—કર્મરે મારૂ ચઢતું અ જોરે;
પતિમોરા આધીન લીનછે, સ્નેહ જાલ મોઝાર;
તન મન ધનથકી, હરનીશ વિનવુ, કીરપાકર કીરતાર—કર્મ.
થાયે સફળ સહુ આશા મારીરે;
જસવતસિંહજો શત્રુમારોછે, કરાવુ તેને ઠાર;
થરથર હરદમ, પલછીન કંપુ, સઘુંઅડે ન લગાર—કર્મ
વ્હાલી — ૨૪
પિયારી મારી બાઈ બાઈરે પ્યારી;
કું મનથી ચાહુ હુ—પ્યારા
આપના હુકમથકી, રચુકીઆ લાવી;

માફ કરો તકસીર મમસહુ — મારી બાઈ.

ફૂલવતી— ૨૫

જાણી જાણી છે તુજને જાણી;
લાજ શરમ મુકીખરે તેણે, બનેછે બહુ તે શાણી—જાણી
કરૂ હુ નિશ્ચ બ્વાર બ્વાર, તેનુ પાણો કરી ધુળધાણી
નિશ્ચઆવી, નહિફરાવી, પ્રપચ આવા લાવી — જાણી
હાય આફેરથી ઉપજેઝેર, આ વાત રહે કેમ છાની;
અરે હાયે શુ થાયે, જવાલા તને પ્રગટાયે—જાણી

બહાદ્રી— ૨૬

હવે જાવુ જલ્દી કરૂ નહિ વાર લગાર;
હુ અબળા ખરેછુ નિરભાગી, છોડી વતન થઈછુ દુખીયારી,
ફુલવતી તણી પ્રીતિ સારી, જેથી સફળ થયો જન્મારો
આજ—હવે

આનન્દ— ૨૭

જલ્દી જાવુ અહિથી મારેરે બગીચે ફરવા;
મન બહુ આકુળ વ્યાકુળ થાયે
ચેન પડે નહિ જાવુ રે બગીચે ફરવા—જલ્દી
ઉમીત થયુ છે મમદીલ આજે;
કોઈ ન સુને જાવુ રે બગીચે ફરવા— જલ્દી
પુષ્પ તણી ત્યા ખુશબો લઇને;
પામુ સુખ બહુ જાવુ રે બગીચે ફરવા—જલ્દી.

આનન્દ— ૨૮

આહા મનહર, શોભા બાગની, માલતી, કેતકી,
જાઇ જાઇઆ, કેવી ખીલીવા,— આહા.
વીથ વીથ પુષ્પો રહ્યા ખીલી બગીચા મોઝાર,
બહુ ઉલાસ થાયે, મન પ્રફુલાયે, વાયુમદ, થી આનદ.
વાહ વાહ પ્રભુ ગતિ તારી છતી, વળી મતિ તારીધન્ય

—આહા.

૨૯

ચન્દ્ર—નહિ પાર પમાય, કદી પ્રીતિ તણો—નહિ
પ્રીતિની રીતીઓ, પળવી કઠણ છે, ત્વરાથી ન મપાય—નહિં
પ્રીતીનુ બન્ધન, બહુ વિષમછે, નિયમ નહિ પળાયે—નહિં
દુખનુ મુળછે સ્નેહ જગતમા, અન્ત સારૂ ન થાય— નહિં.

૩૦

ચન્દ્ર—મિત્ર પધારીને કીધો આભારી,
શીભુનાલ—દોસ્તી તમારીનીછે બનીહારી,
ચન્દ્ર—મન પ્રફુલ્લિત થયુ આવારી,
શીભુનાલ—વેણ વદો નહિ આ પકારી,
ચન્દ્ર—ગુણ તમારાનો કાંઈ ન ખામી,
શીભુનાલ—સુખી રાખે સદા અંતર યામી,
ચન્દ્ર—પ્યાર તમારાની શી બલીહારી,
શીભુનાલ—સુખી પામુ તમ દોસતી થઈ,
ચન્દ્ર—ભાઈ મરા,
શીભુનાલ—આવો પ્યારા,
ચન્દ્ર—ઓલતારા,
શીભુનાલ—કેવા સારા,
ચન્દ્ર—દીલદારા,
શીભુનાલ— થા ન ન્યારા,
ચન્દ્ર—ચાલોજી
શીભુનાલ—આવોજી,
ચન્દ્ર—સાહેબજી,
શીભુનાલ—વાવાજી.
ચન્દ્ર—જાઈએજી.
શીભુનાલ—ખુશીથીજી·
નિશાળીઆ—

૩૧

વીર કરો અમન ચમન બની બાગ
આમથી તેમથી સાવધ રહેવું,
રમો મળીને સહુ સથ-વીર
મહેતાજી સાહેબ ૮૭ાા અહિંથી,
મન ગમતી થઇ વાત-વીર
ખતંજ નાખીને શીખવું સારૂં
લાભ થાય ખરે ખાત-વીર

ગુણયુક્ત— ૩૨

કોની સાથે ફર્યો તે યારીમા નાદાન,
રાજ્ય પુત્રી માતા સમ ભુલ્યો કેમ ભાન—કોની
નાહક મરવું પડશે મારે, સાથે મુરવું પડશે
તારે, જોખમમા નાખ્યેછે નાદાન શીદભાન—કોની.

સત્યવતિ— ૩૩

શીદને નકહેશો વાત, સ્વામી શીદને ન કહેશો,
હુંછું દાસી સદા આપ ચરણની, ઇચ્છા રાખું સદા
આપ શરણની,
વિનવું જોડીમુજ હાથ-સ્વામી
આપવદન ચિન્તામય ખરે દાસે, પ્રભુ જાણે લાગેછે
કોણજ મીષે,
આવું ચાલો તમ સાથ —સ્વામી.

પભાવતિ— ૩૪

આવો આવો આવોજી,
નશદીન હરદમ વારૂ વારૂ તમ પર;
છો આધાર માણતણા પ્રિયકર સુખકર—આવો
રંગીલા છબીના મારા કરૂ સેવા તમ તણી,
કીધી ઉપકારી ભારી મુજને તોદીન જાણી- આવો.

પ્રભાવતિ— ૩૫

પાળેનેહે જેજ નારી શીળ સદાસુખમા,
નહિ નહિ કદી નહિ ફસાય તે દુખમા – પાળે
કુમ ી, કાપીને, જેરતિ, પતિને, પ્રેમથી, પુજેતે, રહે
સદા સુખમા-પાળે
પતિથિ પળ પણ જેજે ગુણવાલી. જુ ી ના થશે તે
રામા રહે સદા સુખમા-પાળે

જસવ .નિંહ— ૩૬

આ. નાજેને ૫. ો ી, સતિશ્રીમે તે સ્વીકારવી મનમાં
લાગે નહિ મનગથી છતા વિવેક મતીવિચારવુ મનમા

જસવતસિહ— ૩૭

ભણેલી નાર, રતી સતી સમ દુખ હરે હરે,
પરના, ઘરમા કરે સુખ નીશદીન,-દુખ હરે હરે
ગુણીલી નાર સદા સુખદા, ખરે પ્યારી ગુણે મારી,
નીશદીન, દૈવન, લેશાન, ધેન ધેન મન –દુખ હરે હરે

જસવતસિ હ— ૩૮

જાવુંછે, જાવુંછે, જાવુંછે, જાવુ છે, જા ‌વુ છે, જાવુંછે,

પ્રભાવતિ—પતિ પ્રાણથી પ્યારા, નવ કરૂ ન્યારા, પ્યારા,
મારા રાજ,

જસવતસિ હ—બહુ બહુ બહુ બહુ રાજ્ય તણા વળી પ્રપચ
તો આ સતાવેછે,

પ્રભાવતિ—રહું રહુ રહું રહુ કેમ કરી પણ, ચિન્હ અશુભ
દર્શાવેછે.

જસવતસિહ—સુખકરનારા,
પ્રભાવતિ—જીવનાધારા,
જસવતસિ હ-દુ ખહરનારા,
પ્રભાવતિ—થાઓ નહિ ન્યારા,

જસવતસિંહ --આપુ સમમારા;
પ્રભાવતિ --જાઓ નહિ પ્યારા,
જસવતસિંહ --આશુ આ સુધારા,
પ્રભાવતિ—પ્યારા પ્યારા પ્યારા. - પતિ.

અંક બીજો.

દરબારીઓ ૩૯
કચનીઓ —

નાદર દર દીમ દીમ તોમ તોમ તનનનન કીજે કીડ કીડ
કીડ ધીમ,
બાજના તદરે દાની-નાદર
પ્રભુ ધુમ દીજે તુમ તનનનનનનન, અરજ ગરજ અમ
દીનમા લઈને,
સહુ સેવકને નીશદીન પાળે, કુલીંદસિંહ મહારાજા, દર
દર ધુમ, દર દર
ધુમ, દર દર દર ધુમ, કીટ કીટ ધીમા દર દર ધુમ,
બંકા નરપત પ્રતાપ
જગધર કર સહુ પર સરખી નજર રહે સીર તાજ નાદર.

કુલીંદસિંહ— ૪૦

જાઓ જાઓ પલ નહિવાર, અહિં ઉભા કરોછો વિચાર;
દુષ્ટ નીચ કેદમાથી નાસી ગયો ખરખર રાખ્યો નહિ
દીલમાહિ કોઈ તણો જરા ડર;
ઝકડી પકડી આહ લાવો તત્કાળ-અહિં
ઝટકાવી, પટકાવી તેને લાવો ક્ષણ માય,જવાળા મુજ
અંગ માહે બહુ બહુ થાય,
શસ્ત્ર હરી કેદ કરી લાવો તત્કાળ-અહિં

દાદુભા— ૪૧

દુશ્મનથી પાર પડયો, તોડી છોડી ફાડી અહિં આવી
રહ્યો-દુશ્મન.

કેદખાનું જે મહ ભયંકર, ચોકીદારની સખ્ત બહુ નજર,
ફાવીને, ભુલાવીને, ચુકાવીને— તોડીફાડી
ડર નથી કોઈ તણો અંતરમાં, બહુનાસી આવ્યો છું,
પલકમાં,
રાખીહામ, કરૂં કામ, પડું ઠામ— તોડોફાડી.

ચારમારા— ૪૨

જોજો નાસેછે નાસેછે પેલો રીંછ ભયંકર ભારી;

મુળુજી—નાખું તેને મારી.
કેશા—આતો વાત કરેછે પીનેતાડી;
બાવો—હિમત જોઈ તારી,
સામંત—વાતો ખૂબ કરેછે બકવા ખાલી,
બધા—સટાકહો, પટ પટ પટાક હો— જોજો
મુળુજી—ઠાર તેને મારૂં ઠાર.
કેશા—નારે તારી લટકે;
બાવો—નહિ તો થઈશું ખ્વાર ખ્વાર,
સામંત—બોલવાની ચટક,
બધા—અહો વાહ— જોજો

ચારમારા— ૪૩

હાહાહા મજાની લ્હેર, કેવું ચાલેછે અધિર,
વાહવા, વાહવા, વાહવા, વાહવા— હા

કેશો—કમ ઘણુંછે મુસીબતીનું,
મુળુજી—તેથી તું તો રેવાદેને,
બાવો—ધીમે ધીમે સાભળ તું તો,
સામંત—જરામને તું કહેવાદેને;
કેશો—ઠીકછે ઠીકછે,
મુળુજી—બોલને જલ્દી,
બધા—હા મજાની.

કેશો—ઝટપટ કહીદે, ખટપટ કર નહિં
મુણુજી—નહિ તો મારૂ લાત,
આવો—હુકમ મુજબ કરવુ છે આપણે,
સામંત—કહુછુ તમને વાત,
કેશો—ભસીજ નરને
મુણુજી—કલકલકલકલ જવાદીઓને,
બધા—હા મજાનો.

મણિ— ४४

ઝટપટ આવોરે, ધાઓ સઘળી મળી સાહેલીઓ—ઝટપટ.
સ્વપ્નમે આજે કેવુ જોયું, મનડર બહુ બહુ ખાય, વળી
સભરાય— ઝટપટ

પીયુ પીયુ ગયા પીયુ,
કેશિની—ક્યાછે ક્યાછે, ક્યાછે, પીયુ,
મણિ—ક્યા જશો તમેતો ચાલી.
કેશિની—બકવા કરોછો ખાલી,
મણિ—સ્નેહ બહુ કરીને,
કેશિની—બોલો જરા ડરીને,
મણિ—ક્યા ગયા ઠગીને ગયા,
કેશિની—ઘેના ખરેખર થય
મણિ—નવ છળજો, ઝટ મળજો ક્ષણ માહીરે—ઝટપટ.

મણિ— ४५

પતિ કૃપા કરીને અહિં આવોને,
આવો મુજ પાસ, સ્વામિ તાપને સમાવો—પતિ.
કંપોત આ કાયા થાય, જીવ મારો હવે જાય,
આવા રીતો કરી, નહિ કલપાવો,
વિરહ વ્યાધિ દમે, જાગુ છો શુ તમે,
જલ્દી અહિં આવો લ્યો મરી સગાથે લ્હાવો—પતિ

કેશિની— ૪૬

બેની કા, બની કા, બની વ્હાલવરી;
આં શું ક, હે,—બેની.
સ્વપ્ન થવાથી તુ ગભરાઈ, મનમા આ શુ છે અધિરાઈ!
ઘેલા ગાડા શું કરોછો વિચારો-બેનીકા

દાદુભા— ૪૭

આ ખંજર થયુછે તરસ્યુ શત્રુનુ લોહી પીવાને,
કેવો ફેર, વરસે ઝેર, લઉ વેર, સારીપેર,
અહબસ પળપણુ, વિચાર કરવો મારે હવે અહિં શા
ને—આખંજર
જરૂર કરૂ પાયમાલ, હઠવાનો નથી જરી,
કદી જાઉં નહિ ડરી, છલબલ કલકરી, મારીશ ઠાર;
શત્રુને, સહાી, ને મારી, દીલધારી, આવારી,
જસવતની, દુખીયારી, ખુવારી—આખંજર

દાદુભા— ૪૮

અતિ કર્યું તેણે મારૂં અપમાન— અતિ
મેમાન જાણુશે એમ વિચારી,
ગયો ધરીધીર મનમા ભારી,
સામા થયા તે નાદાન— અતિ.
વીર ક્ષત્રી બચ્ચો જેયો નથી હા,
સમશેરનો સ્વાદ ચાખ્યો નથી હા
બતાવીને શૂર, મદે ભરપુર, ને કરૂ હું ચુર,
ઉડાવીને શૂર, ભુલીજશે આ ભાન— અતિ.
પ્રધાનની ગુરૂ રીતે આ રાખે, નીજ અભીમાન બહુ
બહુ દાખે,
ઉતારૂ બહુ ગુમાન— અતિ.

મણિ— ૪૯

પ્યારા પ્રાણતણા આધાર, તમે સુખથી વદારે—પ્યારા.
રાત દિવસ તમ નામ રટુછુ, કરદય જોડીને વિનવુછુ,
આમે જોઈ સમ મારાછે, સુખથી વદારે— પ્યારા.

એક દિવસ વીતે સમવર્ષ, કૃપા કરી આપોને દર્શ,
વિનતિ સ્વિકારી સામે રહી, મુખથી વદેરે— પ્યારા.

શ્રીવતી— પદ

પતિમારા પ્રાણ આધારા, દર્શ તમારા,
ચાહુછુ પ્યારા, થાઓછો ન્યારા, લાચારછુ આવાર.

નાપતસિંહ—ઝાળ, ઝાળ, ઝાળ, થયછે અંગે,
રમુ શુ રંગે, આજે આનંદે, બચાવુ તેને ધાર

શ્રીવતી—જાઓ ખુશીથી હુ રજા આપુ છુ વ્હેલા આવો
પ્રાણ નાથ;

નાપતસિંહ—ડરીશ નહિતો ઉરે લગારે, આવુ મિત્રની સાથ;

શ્રીવતી—જાઓ ધરીધીર,

નાપતસિંહ—થા ન દીલગીર,

શ્રીવતી—આપ શૂરવીર,

નાપતસિંહ—કેવો સમશીર,

શ્રીવતિ—ને વળી ગંભીર,

નાપતસિંહ—શત્રુને જહર,

શ્રીવતી—હઠો ન લગીર— પતિમારા.

પ્રભાવતિ— પદ

પતિ કેમ તરસાવોરે, કૃપાવારી વરસાવોરે;
નહિ ચેન, દીનરેન; છોડા મને અહિ ઝુરી,
ઝુરીને રીમતી— પાત

કરમ ધરમ ગતિ પાર ન પામે, કોજન કદાચ શ્રમથીમથે;
જાયજાયજાય મમહોશ સહુ ઉડીજાય, પતિવિણ પલપાણુ
વિષસમ થાય— પતિ

પ્રભાવતિ— પદ

કેમ રીબાવો સતાવો, હુ છુ રાંક જરાતમે દીલપર ધારોરે;
હું નરી, દુખીયારી, આવારો, ગર્ભહારી, લાચારી, ઉરધારીરે;
નઠારી, આમારી, ગમખ્વારી, બહુભારી, વિચારી, દીલધારોરે
—કેમ

નાપતસિંહ—પ્રોસારી, ગીરધારી, દુખહારી, સુખકારી, શ્રીપ્રભુ

રારી, દુખ હરશેરે,
તું સારી, તુ ન્યારી, બાઇ મારી, આભારી, ઉપકારી હુ નહિરે
પ્રભાવતિ—કેમ રીબાવો

કુલવતી— ૫૩

બહુ યુકિત બતાવી, નહિ જવાદઉ હુ ફાવી;
ત્યા જઇ મીઠી મીઠી વાત, કરૂ તેહની હુ સાથ,
ફેદે તેણીને ફેસાવી, ખરેખર ફેદે— બહુ
ભોડી મન બહુ હામ, પુરૂ કરૂ મારૂ કામ,
ભોજ પાછેથી ભમાવી, ખરેખર ભોળથ ગુથી—બહુ.
નકી કરૂ પાયમાલ, વળી હામથી બેહાલ,
પ્રીતમજીને સમજાવી, ખરેખર પ્રીતમજીને— બહુ.
કરી જાઉ છુ વિચાર, શાછે તેના હવે ભાર,
જાણી લઉં તેને પટાવી, ખરેખર જાણી લઉ—બહુ

અણિ— ૫૪

અહો જગતાત માતુશ્રીએ કેરશો આ કર્યો,
પીડુછે મુજને પ્રભુ, શો વિચાર દીલમા ધર્યો— અહો.
મારો નથી કસુર કાઇ, સત્ય કહુછુ હુ ખરે,
છતા સકટ અપાર, સુખ લેશના મળે— અહો.
.ૂર બનીછે તે મદ,થી ભરપુર પાપિણી થઇ,
દેખી દાલ દાઝે મારૂ, શુધ્ધસાન સહુ ગઇ—અહો.

અણિ— ૫૫

માન સરોવર નીરવિના જેમ, રજની હોય જેમ ચદ્રવિનારે,
નગરી હોય નરેશ વિના, તેમ દેહ ગણુ હુ ચદ્ર વિના -માન.
જન શોભીતછે પણ જ્ઞાન વિના, વઝી વૃક્ષગણુ મન પત્રવિનારે,
ગુણી હોય તથાપિ સવિત્ત વિના તેમ દેહ ગણુ હુ ચદ્ર
વિનારે--માન

ચપળા— ૫૬

બાઇ નવ દુખીયારી સુખહારી, થાઓ મારા પ્રાણ
શું કરવાને કરો ખેદ આવો ભારી, છબી હરનીશપલ,
એક દીલમા વિચારી-- પ્યારીનવ
નહિનહિનહિ કદી દીલમાથી ખસે, છબી હરનીશ,
પલ પન હૃદયમા ઠસે ઠસે; એવી ચેષ્ટા શામાટે,
કરોછો નારી પ્યારી, પરિણામ વિપરીત થશે.

બાઇ મારી સારી,— પ્યારી નવ.

ફૂલવતી— ૫૭

ધિક ધિક્કાર હજારો હેવાન,
ભૂની, ગઈભાન, ઝોડીસાન, હે નાદાન— ધિક.
તુ નીચસુતાથઈ, શુદ્ધતારી સહુ ગઈ,
વિચારો તારા જાણાવી, નહિજાય કદીફાવી,
કર હવે તારી પુગી ખ્વારીભારી, દીલધારી,
કપટી થઈને ન ફાવે તુ આમ— ધિક

ચન્દ્ર— ૫૮

ઝટ જાઉ હું હિમ્મત ધરીને, ધરીને, ધરીને,
ધરીને, કોથી ન ડરીને, પાછો ફરીને, નામ,
લજવીને ઇશ આપે સુખ શાન્તિ મને— ઝટ
મારમારી દુખભારી, આપી કરૂ પાર,
પલપણ હરદમ રહુ ન લગાર,
જા, જુ તે શુ,— ઝટ.

ચન્દ્ર — ૫૯

જરૂર, જરૂર નહિ છોડુ હુ તને,
જ્યા સુધી ન મારૂ, ત્યા સુધી ન જ્વાલા બુઝે
હુગામ હરામ, દાણા પાણી છે મને— જરૂર.
જલ્દી જલ્દી વ્હારે તેનીધાઉ
એક પલમા ત્યા જાઉ, મારાઓને હુ ફ્રમાઉં જલ્દી
ને હુ કાડાઉ નાહુ ત્યા સુધી ખાઉ —જા । શધી

ફૂલ સિંહ— ૬૦

એએપ્યારી તમારી, સૂરત, પ્રિયકર, દિલહર
લાગે હરની શ મુજને, શી તમારો બલીહારી—એએપ્યારી
ખિલતો રહે શશીશરદ તનમનો, તેજ તમ મુખનુ
સદવ ઠરે,
ગજગામિની તુ છે ચંચળ ચતુરા મૃગ લોચનફરે
શરસમાન તુજભારી — એએપ્યારી.
તુરતિ અગ સમાનછે સુરતી, ભય મોચનભાવ ધિકકરે
વાસુકી નાગ સમા શીર વાળ, નહિ વિસરે કદી સ્વરૂ
પ તુજ સુખકારી—એએપ્યારી.

કુમુદિનિ— ૬૧
અહો મારી પ્રાણથી અધિક પ્યારી નારીરે–અહો.
મુખ તુજ ઉદાસો જોઈ હૃદય ખેદ થાયે,
સમજણી થઈ થાય અવિચારીરે-- અહો.
જેમ જેમ બહુ વારથાય, દીનકુ મુજ દુભાય,
આનને હઠીલા વ્હાની નારીરે- અહો
દુખ થયુ શાથી તને નાશ કરૂ તેના ક્ષણે
સુણાવ પ્યારી રસિક વાણી તરીરે– અહો
ફૂલવંતી— ૬૨
દીલજાન મારાપ્યારા, શુરે હુ કરૂ,
નહિ સુઝ પડે મને કાંઈ,
મારા પ્રાણના આધારા શુરેહુ કરૂ– દીલજાન
સુખ ગયુ મારૂં સરવે વહિ
કરતા તે વાત હુ દીલેડરૂ – દીલજાન
ફુલવતી— ૬૩
વાકેવી આનદની હેલી થઈ-- વાકેવી
પ્યારે મારે કર્યુ ધાર્યુ મુજનુ,
ફીકર મુજની ગઈ - વાકેવી
ખુશીનો રહયો ન પાર આ છે સારો બહુ વિચાર;
ઉમગ ઉરરે, ઉમગ ઉરરે,
પ્રભુ કૃપા કરી કરજે સ્હાય, અરજ મારી દીલ લઈ -વાકેવી
સરદારો— ૬૪
ચાલો મળીને ઠાર કરો, આ થીર મારીને પાર કરો;
અધર અધરથી પગધરો આવો કોઈથી ન હડરો;
અહિ તહિ નજર કરો, અંતર ન ડર કો નરતણો;
સાવધ રહીકરી, ને ચાજી જાણુ ન કો,
કદમ ભરા, કદમ ભરો, પ્રભુ સ્મરો પ્રભુ સ્મરો,
ચાલો ચાલો બહાદુરો. મારી કરો ફતેહ કરો--ચાલો.
જસવ સિહ— ૬૫
શૂરવીર ક્ષત્રી શૂર, તારૂ મ્હી જાયે,
બધનમા પડયો ખરે છુટી ના શકયે- શૂરવીર.
પ્યારીના શા હશા થશે, નક્કી માણુ તેને જગે
ઉપાય નહિ લગાર, અ.ચાર શુ થાયે -શૂરવીર.

શોક અગ્નિ તાણી આગ, ઉઠે અંગેછે આગાર;
શુ હુ કરૂ, શું ના કરૂ, દુખ ના ખમાયે--શૂરવીર

જસવતસિંહ ૬૬

આ જગપતિ કહુ કરગરી,
દે ભજન ભજન નીત હરી;
લે અરજ શીગુની ઉરધરી,
તુ કર નજર કૃપા કરી;
છે આશ્રય એક તમારો હરી,
મે અન્ય ઉપાસના પરહરી;
દે સ્હાયતો રહુ હુ કામ કરી,
વદુ વદુ વિભુ હર ઘડી-- આ જગપતિ.

જસવતસિંહ— ૬૭

કેવો સુખનો દેખાડયો દીન એ દાતા - કેવો
શુ હુ ગાઉ તારાગુણ એ દાતા,
તારી કૃપા તો માની મે જ્ઞાની એ દાતા—કેવો.
મમ તિ સુખકર, આપ્યા દુખહર, ગુણીયન,
ગુણ નિધાન,
ગીરધર, રઘુવર, દયાધર, અમપર, દીજે
તમ પર ધ્યાન,
સુખ ા, શુભદા, ગુણના, કરતા, દુખના,
હરતા- આ આ- તારી કૃપા-કેવો.

ચન્દ્ર— ૬૮

સુખ ખરે હૃદયમા પ્રસર્યું—સુખ
હર્ષ પામી, દુખ વામી, કાઇ ખામી
રહી, નહિ, શાન્તિ, થઇ થઇ થઇ—સુખ
દુખ મારૂ ગયુ, સુખ થયું મારા મનને,
આ સમે ના ગમે, કોઇ, મને, સ,રસ, વૈભવ સુખ
છબી તારી દિલ ઠસી, ખણુ વસી તુજને,
આતુરી, વ્યાપેલી, મન મુજ, માછે, ક્યારની સુખ,

અંક ત્રીજો

મણિ } —
સખીઓ } ૬૯

હળી મળી ફરીએ ચાલોને આજ,
આવો ને ચાલોને સખીઓ સહુઓ પ્યારી માગી
તન મનથી, ધન ખંતથી રમીએ, ફરીએ આનંદી થઇ—આજ
રચના બાગની કવીછે સારી, રાસ રમો સખી આનંદકારી,
જાઇ જુઇ તણી સુગંધી ન્યારી,મનમા આવે જેથી ઉલ્લાસભારી
કુદરતની બલીહારી પ્યારી, જાઉં વારી વારી વારી —આજ

મણિ — ૭૦

બેની ના વિલાસી,
માત તાત, શત્રુ મમ પીડે સદા મુજને,
થાઉ હુ ઊદાસી—બેની
રોમ રોમ કામ જ્વર પ્રગટી કરે દુખી
થાઉ છુ હુ પ્યાસી—બેની
વરૂં ક્યારે સખી કામદેવ સરખો હુ નર,
થાઉ તેની દાસી—બેની

પ્રભાવતી — ૭૧

પ્રભુ પ્રણમુ પ્યારથી હુ તને,
દુખ ભજન પ્રભુ તુ હી ખરોછે,
ભક્ત વત્સલ ભવ ભયહાર —પ્રભુ
એક અકામી, તુ જગ સ્વામી, અંતરયામી, નહિ કાંઇ ખામી,
કારણ કરણ ભરણભર સુખનો, તારણ તરણ તુ ભજન દુખનો,
જન મનમા, ગીરીવનમા, સુરગનમા, ઉડ ગનમા,
વ્યાસમા ન વિશ્વનાથસૃષ્ટિ તંત્ર તારે હાથ,
ગણુ તુજ ગાથ, બનાવ સનાથ, છુ બાળ અનાથ, કહુ જોડી હાથ—પ્રભુ

પ્રભાવતિ — ૭૨

બ્રહ્મા વિષ્નુ મહાદેવ સદાશીવ, સુમરન કરૂ હુ તારૂ—બ્રહ્મા
ભક્ત તણો દુખ ભંજન તુ છે, કેવી તારી ન્યારી ભક્તિ,

વળી સત્વજેછે છતી, વરણુન મારી મતિ કરી શકે નહિ રતિ,
મથન કરીએ અતિ, છતા કળાતુ રે નથી, આ, આ,
આ, આ, આ, આ, આ, આ,—અહા
શીશ નામી તુને અતર યામી, ઇશ્વર જગધર,
દુખ મમ દુર કર, સુખ સાન્તિ પૂર કર કરી રહેમની નજર,
હર નીશ મુજ પર, દયા તુહી ધર ધર, આ, આ,
આ, આ, આ, આ, આ, આ,—અહા.

મહાડસિ હુ— ૭૩

સુન્દરી સારી પ્યારી-સુદરી
પૃથુ લોચના મે ભાગી ઉજવળ ચક્ષુવાળી,
મૃગ નયની ને છે રૂપાળી-સુન્દરી
કટી કશરી સમ ન્યારી, મન મુજ છે હરનારી,
કરૂ તેને મહાની હુ પ્યારી-સુદરી

વસ ત— ૭૪

છુ રૂપાળી, રગે હુ રસીલી, કહેવાઉ વસ ત છબીલી,
ધોઇ વોઇ બની આજારી આ ઘણી મોટી લાચારી,
હુ છેલ છકેલી નારી કરૂ પ્યાર, શોધીને યાર,
મુજ દીલદાર, હૈયાનો હાર, બનુ હુ રસીલી-કહેવાઉં.

વસ ત— ૭૧

પ્યારા ગુરૂજી અહો ભાગ્ય અમારા,
ચાનોજી, ચાલોજી, મ્હાલોજી, મ્હાલોજી,
પ્રીતેથી સેવૂં નીત ચરણ તમારા-પ્યારા
દુખ સહુ પર હરૂ, મીઠા મેવા ભોગ ધરૂ,
આજ્ઞાનત અનુસરૂ સેવા હુ તમરી કરૂ-પ્રીતેથી.

આમરશી— ૭૬

હાં હાં હાં રે કેવી લહેર પડી,
હો હો હો રે, પીધી તાડી ઘણી,
ભાઇઓ આવો, મજા ઉડાવો,
અક ચુર થાઓ, રાડ જાય જ્યારે દૂર,
આવી જાય ત્યારે શૂર, બનુ લંગુરહા,
મચાવે જગ,

કોરસ—હા હા હા,

અમરશી—કરેછે ભંગ,
કોરસ—હા હા હા,
અમરશી—અમારો રંગ,
કોરસ—હા હા હા,
અમરશી—હા હા હા રે કેવી લ્હેર પડી

મણિ— ૭૭

નીચ જાને, અહિંથીરે, મતિ તારી ગુમ થઇ,
ફરી પ્યારી, જો કહેશેરે, જીભ તારી કાપીશ હું
નીરલજ્જી, ને છેડેરે હવે બાકી કાંઇ ન રહી–નીચ જાને
સતી તણી તું છેડ ન કરજે, ખસખસ લંપટ આઘો મરજે,
જુલમ કરતા મનમાં ડરજે, પાપે દીલ નહિ તારૂં ભરજે,
વિનતી આ મમ દીલમાં ધરજે–જાને–નીચ– નતે

પહાડસિંહ— ૭૮

નહિ કર વાર, દીલમાં વિચાર, અરજી સ્વિકાર,
કહું આ વાર, કર દુર તુજ મન આવી મતિ
મુજ તનમન, છે અરપન, મમ પ્યારી બોલાવ,
લાગ્યો કારી ઘાવ, વા પ્યારી, તું મારી, અ વારી,
થઇ છે ને શું–નહિ કર.

મણિ— ૭૯

શું રે કરૂં હું, કયાં જઇ ચડું હું શું રે
હું તો તને થાકી સમજાવી વારી વારી હાય–શું રે,
દયા દિલમહી ધર, ના કર આવી, નજર,
નારી દુખીયારી પર, કોઇ તણો રાખી ડર
વિનવું તને પગે પડીને હાય ના સમાય–શું રે

કુશલસિંહ— ૮૩

ગઇ ગઇ ગઇ મારી શુદ્ધિ સરવે ગઇ છે,
થઇ થઇ થઇ ભારી, ભૂલ મારી થઇ છે
નહિ નહિ નહિ દોષે, કીધો છે ન્યારો,
બહુ હતો માગ, જે વહાલો ને પ્યારો
મતિ મતિ મતિ તારી, દુષ્ટ નારી છે કેવી,
ગતિ ગતિ ગતિ તારી, થાશે ન જેવી તેવી
અરર તારી બુદ્ધિથી, કેર કાળો કર્યો છે; –

કુલીંદ નૃપ ભૂલ્યો છે કામિની ને ભરમેં

ફૂલવતી— ૮૧

દુખી થઇ, ખરેખર હુ અબળા કરવુ શુ પ્રભુ હાય-દુખી.
થશે શુ હવે મારી ગતિ સૂઝિ મને આ કેવી મતિ,
વાત સઘળી થઇ છે છતી, છૂટી ના શકાય દુખી
શુ ધ માગી સરવે ગઇ, કાઇ બાકી હવે ન રહી,
ભયકર આ વાત થઇ, દીલ બહુ મુઝાય-દુખી

ફૂલવતી— ૮૨

અરર પ્રભુ અધમ કયાથી સુઝયો વિચાર,
પાપી હુ છુ, દુષ્ટ હુ છુ, ક્રુર હુ છુ, દુષ્ટ હુ અરર
દયા નહિ મે દીલમા આણી, તેજ આ સમય ફસાણી,
નારી હુ ગઇ હારી હુ, આ વારી હુ ફસાઇ હુ અરર
દોષ નહિ મુજ દીલમા લઇને, માફ કરો દયાળુ થઇને,
તમોને હુ ભોળાવીને ભમાવીને, ન પાવી હુ-અરર

કુલીદસિહ— ૮૩

ક તુ હુ ડર ધરીને ધરીને નીરદોષી મુજ
[illegible] ત દોષી મુજથી દૂર કર્યો-કપુ
ધીક ધક મુજ અવતાર બળ્યો, હાય કલકીત હુજ કર્યો.
શુ. આ. થા, ચે, આ, આ આ આ, આ આ, આ,
આ,-કપુ
પ્યારા બધુ તુ કયારે હશે હાલત તારી શુ રે થશે,
જા વુ મા, રે, આ, આ આ, આ અ, આ, આ,-ક
સમજ સમજ મન ક્રુર હવે, અધ પ્રેમથી શુ નીપજે,
હાય હાય, હાય, હાય, આ, આ, આ, આ, આ, આ,
આ,-કપુ.

તખતસિહ— ૮૪

બહુ દામિની ચમકે આહિ, ધન ગાજે
ધનનનનનનન-બહુ
ભયકાર દેખાવ જોઇને, પલપલ પ્રવેશ કરેછે બીક મન,
બીક ધરૂ મન, થરથર તન, થાયછે રૂદન, જાઇનેઆ વન
કેવુ છે વિધન- બહુ

[illegible]— ૮૫

નિરદોષી થઇ અકળાઉ હુ પલ પ્રભુ તે શુ કર્યું

ગતિ થઈ શી મારી, લાચારીમા આ બંધ છું
સમજાય નહિ મુજ મનને, શીદ કેદ કર્યો આ દીનને,
પ્રપંચી રાજ્ય મહીં રહીને, હાની છે નીજતનને,
થઇ હવે શું હાલત મારી, મુજ પર દુખ આ ભારી,
મુજ પર દુખ આ ભારી પ્યારા—મુજ પર
કેર કર્યો આ નિર્દોષી પર, સુખ સરવે ગયુ
હારી પ્યારા—મુજ પર.

ચંદ્ર— ૮૬

તે કર્યું નીચ કામ, તુ થયો બદનામ,
થીક નીમકહરામ તુ સમજ સમજ,
થા ફજેત ઠામોઠામ, તારી પુરી કરૂ હામ,
હુ લઉંગા તારો જાન, નીચ સમજ સમજ,
લાવી મન અહંકાર, બાળ્યો તુજ અવતાર,
કરે દુનિયા ને ફ્વાર, તુ સમજ સમજ,
વાર કરૂ નહિ લગાર, બાકી દેતા આ કટાર,
પણ થયો છુ લાચાર, નીચ સમજ સમજ
તારૂ બાંધીને શરીર, તને પેરાવી જંજીર,
બાકી માથામા તીર, નીચ સમજ સમજ,
નથી શરમ લગીર, નથી રહેતી હવે ધીર,
છતા મારી ત સીર, નીચ સમજ સમજ.

સર્વે— ૮૭

ખુશીમા ખુશ હાની થઇ થઇ માતા રહે અખંડ
આ ભાગ્ય સદા, સુખ શાન્તિ આપી, કષ્ટો કાપી,
સાનુકુળ થા તુજ સદા—ખુશી મા
જય થજો વિજય હર નીસ થજો દુખ વામી સુખ
શાન્તિ આપજો, લઇ અરજીઆ ધરી મનનીમા,
સેશો કાલિકા માત સદા—ખુશીમા

મણિ— ૮૮

સખી હુ વરૂ પ્રિયકર, છબીલો રસીલો દીલકર,
સુંદર, મનની મ્હાય, હર્ષ બહુ થાયે મારા પ્રાણ
કેવો ખૂબીવાળો ચંદ્રસેનજી, છબરે છે અરે,
રૂપાળો સુંવાળો, દીલ સૈ, તારાસમ તારાસમ,

એ એજ, એ એજ, સખો મુજ તનતો આર્ષૂસહાં!
તેને મારાપ્રાણ- ,સખી.

૮૯

અપળા—ચાલો ચાલો મારીબાઈ રસીલી,
મ ણિ—ચાલા ન કરતુ દાસી હઠીલી,
અપળ—ચાલી આલ્યો તારે બાઈ છબીલી,
મણિ—નહિ કદી રહુ અહિ એકલી,
અપળા—ચા, લો ત્યા, રે, સા પે, આ, વો
મણિ—આ, વુ, હુ હુ, ના, રી, ભાવો,
અપળા—બાઇ છબીલી નારી,
મણિ—જેવી તેવી છુ તારી,
અપળા—વાલ્હોની બ-લિહારી.
મણિ—જાઊ હુ વારી
અપળા—ના ચડાવો,
મણિ—શું લજાવો,
અપળા—બાઇ મારી,
મણિ—ખૂબી ભારી.
અપળા—વાર થાયે, ના રહેવાયે,
મણિ—અવસર આ પળ જાયે.
અપળા—અરે વા, વા, વા,
મણિ—શાબાસ, શાબાસ
અપળા—ચાલો ચાલો મારી બાઇ રસીલી.

૯૦

અપળા } —
મણિ }

નમુ નમુ નમુ સષ્ટિ કર્ત્તા, દુખ હર્ત્તા દીનદયાળ,
પુજન સ્મરણ નમન કરૂ સુખકરા હે ઇશ્વરા,
નજર રહેમ કરીને કષ્ટ, કાપજે મહેશ્વરા —નમુ.
સરજી જગતનો તુ તાત, પાલન પાળ તુ વિખ્યાત,
જાણી દીન દાસ આજ, સુદિનત્ર તારે હાથ-નમું.

તખ્તસિંહ— ૯૧

ધન્ય ઘડી આજે ભાગ્યછે મારૂ,
જોઇ આ અવસર મન હરખા ,
કરવા તઇયારી મંડપ ભણી જાઉ,— ધન્ય
યોગ્ય વિચાર કર્યો મહારાજે,
નજરે નિહાળીને ખુશી ખુશી થાઉ-ધન્ય.
સત્યનો આખર, જય જય થાયે
મડપની જઈ, શોભા વધારૂં-ધન્ય

૯૨

ચન્દ્ર—ધન્ય ઘડી આજે આનદ કારી,
મણિ—દાસી બનોછુ આવારી તમારી,
ચન્દ્ર—મ્હેર પ્રભુની થઇ સુખકારી,
મણિ—તમપર જાઉં પ્યારા વારી વારી,
ચન્દ્ર—દુખ ગયા પ્યારી સઘળા વામી,
મણિ—તેથી ધાર્યા પિતિ પ્રેમે હુ પામી,
ચન્દ્ર—પ્યારીએ મારી,
મણિ—શુ બલીહારી,
ચન્દ્ર—સુરત તારી,
મણિ—થઇ આભારી
ચન્દ્ર—વા મરતી,
મણિ—પ્યારા પતિ,
ચન્દ્ર—ઇશ ગતિ,
મણિ—થઈ છતી,
ચન્દ્ર—ધન્ય ઘડી આજે આનદકારી.

કુંચનીઓ— ૯૩

આજે ઉત્સવ દીન દરબારરે,
રહયો આનદનો નહિ પારરે;
પ્રભુ પ્યારાની થઇછે મ્હેરરે,
જેથી જનપુરીના ફરે લ્હેરરે;

ગાવો ગાવો મળીને સહુ ગાવોરે,
ગાવો ગીત લગ્નના મળી આવોરે;
મણીબાઇનો હરખ ન માયરે,
ઘેર ઘેર ખુશાલી પ્રસરાયરે;
આશીશ વચનો હવે સહુ ઉચરીએરે,
રંગ રાગ આનંદથી કરીએ;
જોડું પામજો સુખ સદાયરે,
મન પ્રફુલ્લિત દરબાર થાયેરે,
જોડુ હરનીશ શાન્તિ પામેરે,
દુખ સરવે વિભુ તેના વામેરે.

કુચલીઓ— ૯૪

જયજય નીશદીન, કીર્તિથી;
હરદમ વિજય પ્રભુ, સુખકર,
દુખહર, જગતના, પાલક છો જગમાંહી—જય.
પધસા, પધપ, ગમગસારે,
થજો થજો ઇશ તમે સહુને સહાય,
નમીએ, તુજને વાર વાર વાર કર જોડીને, ;
દુરગુણો થકી મુખ મોડીને;
નીધનીરેસા, નીધનીરેસા;
નીધનીરેસા;

